

LANSDOWNE ROAD

1937

Päev algas viis minutit enne seitset, kui äratuskell (mille ema oli Phyllisele kaasa andnud siis, kui temast sai teenija) plärisema hakkas, ning see plärin kestis nõudlikult edasi seni, kuni Phyllis kella kinni vajutas. Edna, kes magas teises kägisevas raudvoodis, oigas, ajas end istukile ning vajus samas lösakile, selg vastu seina, pea rinnal rippu; isegi suvel oli ärkamine talle raske ning talvel pidi Phyllis selleks, et toanaabrit maast lahti saada, mõnikord temalt isegi teki pealt tõmbama. Phyllis ise aga istus juba virgena voodiserval ja võttis juuksevärgult klambreid ära, et siis lokirullid lahti harutada: tänane päev oli tal peaaegu vaba ning üks seepärast oli ta ka juukseid pesnud. Püsti tõusnud, tõstis ta põrandalt üles öösel maha libisenud suleteki ja tõmbas akna eest kardinaid ära. Päiksevalgus andis toale hoopis uue ilme – linoleum hakkas kohe iiriskommi meenutama ning pesulaual seisva valge emailkannu küljest murenenud tükikeste tumehallid kohad muutusid palju sinisemaks. Ta nõõpis oma pika pikkade käistega flanellöösärgi eest lahti ja pesi end nii, nagu ema oli õpetanud: kõigepealt näo, siis käed ning seejärel külma vette kastetud pesemislapikesega – õige ettevaatlikult – ka mõlemad kaenlaalused. „Aeg on üles tõusta,“ meenutas ta Ednale. Valas siis pesuvee solgipange ning hakkas ennast riidesse panema. Ta libistas öösärgi seljast ja kui aluspesu oli juba seljas, tõmbas tumerohelise puuvillasest riidest hommikukleidi kõige peale. Pähe sobitas ta tanu, mis kattis vorstikestena langevad lahti

kammimata juuksed, ning lõpuks sidus ta ümber piha põlle. Edna, kel kulus hommikuti pesemisele märksa vähem aega, pani riideid selga, ise veel poolenisti voodis olles – komme, mis jäi külge talvest (sest nende tuba polnud köetav ning akna avamine ei tulnud kõne allagi). Kümme minutit seitse läbi olid nad mõlemad valmis, et läbi veel magava maja vaikselt trepist alla minna. Phyllis jäi teisele korrusele, et ühte magamistubadest korraks sisse põigata. Ta tõmbas seal kardinad akna eest kõrvale ja kuulis, kuidas viirpapagoi seepeale oma puuris rahutuks muutus.

„Preili Louise! Kell ongi juba veerand kaheksa.”

„Oi, Phyllis!”

„Te ise palusite, et ma teid üles ärataksin.”

„Kas väljas on ilus ilm?”

„Isegi päike paistab.”

„Võtke Ferdie puuri pealt kate ära.”

„Kui ma ei võta, siis tulete te ise kiiremini voodist välja.”

Köögis (mis asus keldrikorruusel) oli Edna juba kannu tulele pannud ja ladus parajasti tasse puhtaks küüritud lauale. Valmimas oli kaks kannu teed: see, mis tumepruun ja valgete triipudega, sisaldas jooki teenijatele – tassitäie viib Edna üles ka kokale nimega Emily, ning kohe-kohe asetatakse kandikule Mintoni portselanist valge teekann koos samast serviisist tasside, alustasside, piimakannu ja suhkrukoosiga, et serveerida teed peremehele-perenaisele. Varahommikuse tee viimine härra ja proua Cazalet' tupp oli Phyllise töö. Seejärel tuleb tal koristada eelmisel õhtul kasutatud kohvitassid ja joogiklaasid külalistetoast, mida Edna on sel ajal juba hakanud tuulutama ja kraamima. Aga kõigepealt jõid teenijad tassi tulikuuma kanget India teed. Pererahvale serveeriti hoopis Hiina teed, mille kohta Emily ütles, et ei talu isegi selle lõhna, rääkimata joomisest. Nad jõid oma tee ära püstijalu, enne veel, kui suhkur jõudis segamisest lõplikult sulada.

„Mis su vistrikust on saanud?”

Phyllis katsus ettevaatlikult ühte ninapoolt.

„Vist hakkab juba kaduma. Küll on hea, et ma seda pigistama ei hakanud.”

„No mis ma sulle ütlesin.” Edna, kellel endal neid kunagi polnud, oli üks suur asjatundja vistrike alal, lahkesti ja paljusõnaliselt jagas ta

vastuolulisi nõuandeid, ometi oli selles kõiges ka midagi lohutavat – Phyllisele tundus nimelt, et ta äratas kelleski enese vastu huvi.

„Tore on, aga ega see meist veel miljonäre tee.”

Mitte miski ei tee meid miljonärideks, mõtles Edna pahuralt, ning vaatamata sellele, et tema enese näol polnud kunagi midagi häda, oli ikkagi Phyllis neist see, kes oli õnnesärgis sündinud. Edna arvates oli härra Cazalet väga ilus mees, ometi polnud *temal* vähimatki võimalust härrat pidžaama väel näha – vastupidiselt Phyllisele, kellel avanes selleks võimalus igal hommikul.

Nagu Phyllis enda järel ukse sulges, nii hüppas Louise voodist välja ja võttis linnupuuri pealt katteriide ära. Ferdie hüppas ringi sellises teeseldud ärevuses, mille kohta Louise ju teadis, et tegelikult on ta kõigega väga rahul. Tupp, mille aknast avanes vaade taga-aeda, paistis hommikuti veidi aega päike ning Louise arvas, et see meeldib linnule väga, just seetõttu oligi puur akna lähedal laual, otse kuldkalaga akvaariumi kõrval. Tuba ise oli väike ja Louise'i asju otsast ääreni täis: teatrietenduste kavad, rosetid ja kaks väga väikest karikat võitude eest ratsavõistlustel, tema fotoalbumid, ka madalate sahtlitega puukarp, kus ta hoidis oma merikarbikolleksiooni; kaminasimsile olid asetatud portselanloomad, kummutil lebas pooleliolev kudumistöö, mille kõrvale oli jäetud parim huulepulk – Tangee keemiline –, mis nägi küll välja erkoranž, ent huultel tõmbus hoopis roosaks, sealsamas oli ka näonahka puhastava Pond'si kreemi purgikene ja Californian Poppy talgipulber, tema parim tennisereket ning muidugi tema raamatud, alates „Karupoeg Puhhist” ja lõpetades kõige uuemate ja hinnalisematega, milleks olid kaks kirjastuse Phaidon Press poolt välja antud albumit, ühes Holbeini ja teises van Goghi maalide reproduktsioonid – nemad olidki praegu Louise'i lemmikkunstnikud. Kummutisahtlid olid täis riideid, mida ta peaaegu kunagi ei kandnud, ning siis oli toas veel kirjutuslaud – isa kingitus eelmiseks sünnipäevaks –, mis oli tehtud harvaesinevast, ebatavalise puusüüga Inglise tammest, ning see mööbliese peitiski eneses Louise'i kõige salajasemaid aardeid: John Gielgudi signeeritud foto,

tema ehted, õhuke pakk kirju vennalt, saadetud koolist, kus Teddy parajasti õppis (küll pigem sportimisest ja naljatlevad, ent ikkagi ainsad poisilt saadud kirjad), ning siis veel pitsatilakikollektsioon – Louise'i enda arvates suurim kogu maal. Toas oli ka vana suur kirst, täis riideid, mida sai kasutada, kui tuli end kellekski kostümeerida: see sisaldas ema poolt ära kantud õhtukleite, pärlitega kaunistatud liibuvaid kleite, läbi-paistvaid ja siidseid, ka sissepressitud kaunistustega sametjakke, õhkõrnu, veidi idamaiseid salle ja rätikuid, mida oli kasutatud ammustel aegadel, määrdunud, ent õrritavaid sulleboasid, käsitsi tikitud Hiina hõlsti, mille üks sugulane oli oma reisilt kunagi kaasa toonud, ning pikki satiinpükse ja tuunikaid, mis ekstra koduteatri tarvis ömmeldud. Kirstu avamisel õhkus sellest lõhnasegu, mis meenutas vanu aegu, koitõrjekuulikesi ja erutust – sel viimasel oli aimatav metallilõhn, mis Louise'i arvates tuli tuhmunud kuld- ja hõbeniitidest, mida sealsete riiete valmistamiseks oli ohrasti kasutatud. Kostümeerimine ja näitemängudes esinemine oli talvine ajaviide; praegu oli aga juulikuu ning algamas võrratu ja lõputu suvevaheaeg. Louise tõmbas selga linase tuunika, selle peale veel puuvillase Aertexi särgi – tulipunase, oma lemmiku –, ning väljas ta oligi, et Derry jalutama viia.

Derry ei olnud tegelikult tema koer. Vanemad ei võimaldanud talle koera, ning osalt selleks, et oma pahameelt näidata, hakkas ta igal hommikul naabrite igivana bullterjeriga koduümbruses jalutama käima. Osalt tegi ta seda aga hoopis sellepärast, et maja, kus bullterjer elas, oli nii põnev. See oli väga suur – paistis isegi Louise'i tagaaeda –, pealegi oli see täiesti erinev nii tema majast kui ka kõigist nendest majadest, kus elasid tema sõbrad. Selles majas polnud lapsi. Meesteener, kes alati talle välisukse avas, läks kohe koera tooma, jättes nõnda Louise'ile aega läbi mustvalge marmorhalli kahe poolega avatud ukseni uitamiseks, kust edasi tuli galerii ja siis külalistetuba. Igal hommikul valitses selles toas võrratu peojärgne segadus: õhus heljus Egiptuse sigarettide aroomi – ka tädi Rachel suitsetas selliseid – ning kõikjal olid lilled, need, mis tugevasti lõhnavad, kevadel hüatsindid, praegu liiliad, talvel nelgid ja roosid; igal pool oli pilla-palla värviliste siidkatetega sohvatatju ja palju kasutatud joogiklaase, lisaks veel avatud šokolaadikarbid, ning mõnikord kaardilauad koos kaardipakkide ja arvepidamisplakkidega, mille küljes

tutikesega pliiats. Toas valitses alati hämarus, kreemikad kardinad olid poolenisti akende ette jäetud. Louise'ile tundus, et majaomanikud, keda ta mitte kunagi ei olnud kohanud, olid fantastiliselt rikkad, tõenäoliselt välismaalased ja võimalik, et üsna dekadentlikud.

Derry kohta öeldi, et ta on kolmeteistaastane, mis tegi temast Louise'i enda koostatud koera ja inimese vanuse tabeli järgi üheksakümne ühese; mõistagi muutis see temaga jalutamise üpris tüütuks, tahtis ta ju iga natukese aja tagant, iga laternaposti juures pikemalt peatuda, ometi meeldis Louise'ile koera rihma otsas jalutada, sest siis sai ta inimestele naeratada kui omanik ja panna nad uskuma, et see ongi tema koer, pealegi elas ta lootuses, et ühel heal päeval leiab ta külalistetoas uitades kellegi majaelanikest või mõne nende dekadentlikest sõpradest, kes on sinna *väsimusest nõrkenuna magama jäänud*, ning siis saaks ta seda inimest lähemalt uurida. Koeraga jalutamiseks polnud just palju aega, kuna hommikusöögi algus oli kell kolmveerand üheksa ja enne seda pidi ta tund aega klaverit harjutama ning veel enne pidi ta külmas vannis käima, kuna isa ütles, et see on tervisele väga kasulik. Louise oli neliteist ning vahel tundis ta end õige noorena, valmis kõike tegema, ent vahel tundis ta end vanadusest väsinuna – liiga kurnatuna, et teha seda, mida temalt oodatakse.

Derry tagasi viidud, kohtas ta piimameest, kelle poni Peggy oli tema hea tuttav – oli ta ju Peggy meeleheaks riidelapikesel veidi rohtu kasvatanud, kuna Peggy ei pääse mitte iialgi maale, ning igäüks, kes on lugenud raamatut „Must iludus”, teab hästi, kui kurb on hobuse elu, kui ta ei saa elada vabana maal.

„Jumalik ilm,” lausus härra Pierce, samal ajal kui tema parajasti Peggy nina silitas.

„Jah, muidugi.”

„Ma olen näinud küll, kuis tõusev päike nii lahkelt paitab,”* pomises ta alles siis, kui oli piimamehest juba veidi eemal. Kui ta kunagi abiellub, siis avastab tema mees, et on abiellunud erakordse naisega, kes oskab igas olukorras Shakespeare'i tsiteerida – mis iganes ka elus ei juhtuks.

---

* William Shakespeare'i sonetid (33), tõlkinud Harald Rajamets, Eesti Raamat 1987. Siin ja edaspidi tõlkija märkused

Teisalt jällegi võib minna hoopis nii, et ta ei abiellugi, kuna Polly teadis rääkida, et seks on väga tüütu ning abiellumine ilma selleta pole üldiselt mõeldav. Polly võis muidugi eksida, seda ikka juhtus, pealegi oli Louise tähele pannud, et just neid asju, mis talle enesele ei meeldinud, nimetas ta tüütuks. „On asju, mida Jukud-Juhanid lihtsalt ei tea,“ pomises ta endamisi. Nimelt kutsus tema isa Jukudeks-Juhaniteks teisi mehi, neid, keda ta üldse ei tundnud, tegelikult oligi see üks isa lemmikütlemisi. Ukse taha jõudnud, helistas ta kolm korda kella, et Phyllis kohe aru saaks, et see on tema. „Ma uskuda ei saa, et murda suudab truud hingeliitu katsumine karm.“* Värsirida kõlas küll veidi suureliselt, ometi oli selles ka suursugust. Kui ta vaid oleks egiptlanna, siis võiks ta abielluda Teddyga, vaaraod ju tegid nõnda, ja lõppude lõpuks oli Cleopatra esivanemate hulgas kuue põlvkonna jagu verepilastust, mis iganes see verepilastus siis ka pole. Kõige hullem seoses sellega, et sa koolis ei käi, ongi see, et sa tead hoopis teisi asju kui teised, ning jõuluvaheajal oli ta teinud tobeda vea, edvistades täditütret Nora ees, kes ju käis koolis, et seks on midagi jube vanamoodsat, mis kokkuvõttes tähendas vaid seda, et ta ise ei saanud ses asjas karvavõrdki targemaks. Hetkel, mil ta juba tahtis uuesti kella anda, avas Phyllis ukse.

„Aga Louise võib tuppa tulla.“

„Mis sa nüüd. Ta on koeraga jalutamas.“ Ning enne veel, kui Villy jõudis midagi lisada, surus Edward oma suu, mille ülahuult ääristasid torkivad vuntsid, naise suule. Juba järgmisel hetkel tõmbas Villy öösärgi üles, ja mees oligi tema peal. „Villy, kallis,“ jõudis Edward kolm korda öelda, enne kui kõik sai tehtud. Violaga ei olnud see mitte kunagi kerge. Lõpetades ohkas ta sügavalt, võttis käe naise vasaku rinna pealt ära ja suudles tema kaelaesist.

„Hiina tee. Ma lihtsalt ei mõista, kuidas sul alati õnnestub lõhnata nagu kannikesed ja Hiina tee. Kõik on ikka hästi?“ küsis mees. Nagu alati.

---

* William Shakespeare'i sonetid (116), tõlkinud Harald Rajamets, Eesti Raamat 1987

„Nii armas.” Endamisi mõtles ta, et eks tegemist ole hädavalega, mis aastate jooksul on isegi armsalt kõlama hakanud. Loomulikult armastas ta oma meest, ning mida muud sai ta siis öelda? Lõppude lõpuks oli seks ju ikkagi meestele mõeldud. Naised, vähemalt need, kes hästi kasvatatud, ei pidanudki sellest hoolima, ning intiimasjadest emaga rääkides (sel ainsal korral, mil ta natukenegi neist asjust püüdis juttu teha) sai ta teada, et suurim vigadest, mida üks abielunaine üldse võib teha, on oma mehele ära öelda. Nõnda polnudki ta seksist oma mehega iial keeldunud, ning kui kaheksateist aastat tagasi oli ta asjade käigust aru saades alati löödud ja lisaks tundis ka teravat valu, siis pikaajaline praktika oli kõike seda leevendanud – mis vastumeelne, tuli lihtsalt ära kannatada ning eks nii sai ta ju mehele tõestada oma armastust, mis muutis asja igati õigeks.

„Kallis, lase mulle vesi vanni,” hõikas ta toast lahkuvale mehele järele.
„Teen seda.”

Ta valas endale veel teisegi tassi teed, ent avastas, et jook on täiesti jahtunud, tõsisis siis voodist ning avas suure mahagonipuust riidekapi ukse, et valida, mida selga panna. Hommikul pidi ta koos lapsehoidja ja Lydiaga minema Daniel Neali poodi suveriideid ostma, seejärel oli tal lantš Hermione Knebworthiga, kelle poodi nad hiljem koos lähevad, et vaadata, kas talle sobib mõni õhtukleitidest, võib-olla ostab ta koguni kaks õhtukleiti – tavaliselt püüdis Hermione sel hooajal lahti saada asjadest, mis muidu oleksid seisma jäänud, kuna varsti sõidavad ju kõik suveks maale. Seejärel ta lihtsalt *peab* ema juurde minema, sest eile ei jõudnud ta seda teha; sinna ei pea küll kauaks jääma, kuna selleks et riideid vahetada, et Waringsitega teatrisse ja õhtust sööma minna, tuleb õigeks ajaks koju tagasi jõuda. Hermione'i poodi minek tähendas muidugi seda, et sa pidid vähemasti püüdma elegantne välja näha. Niisiis otsustas ta valida linasest riidest kaerakarva kleidi, mida ääristas erksinine pesusametist pael ning mille ta oli eelmisel aastal ostnud sealtsamast.

Ta mõtiskles (ja üldse mitte esimest korda, pigem olid sellised mõtted korduvad), et elu, mida elan, on sisuliselt selle tegemine, mida teised minult ootavad: teen seda, mida lapsed minult ootavad, mida ema on minult alati oodanud, ja muidugi seda, mida Edward minult ootab.

Küllap nii lähebki, kui oled kord abiellunud, ning enamikul naistest polnud õnne abielluda nii ilusa välimusega mehega nagu Edward, kes pealegi on ka väga kena inimene. Valikuvõimaluse puudumise (ja seda juba õige ammu ajast) tasakaalustas Villy puhul kohusetunde kasvatamine: tema näol oli tegemist tõsise inimesega, kes oli määratud elama pealiskaudset elu, ometi oleks ta võinud elada vägagi erinevat elu (juhuolul kui olud oleksid olnud hoopis teised). Ei, õnnetu ta muidugi polnud – asi oli lihtsalt selles, et ta oleks suutnud palju enamat.

Sammudes üle koridori mehe suurde riietumisruumi, kus oli ka nende vann, kuulis ta, kuidas ülemisel korrusel Lydia oma hoidja peale karjub, mis tähendas seda, et talle tehti parajasti patsikesi pähe. Alumiselt korruselt hakkas aga kostma von Bülowi etüüd do-mažooris. Louise harjutas klaverit.

Läbi maast laeni klaasuste avanes söögitoast vaade aeda. Tuba ennast sisustasid vaid hädavajalikud mööbliesemed: kaheksa imeilusat Chippendale'i tooli, mille Edwardi isa oli neile abiellumise puhul kinkinud, suur lihtne puulaud, mida praegu kattis valge laudlina, puhvetkapil elektrilised toidualused, millel olid soojas neerud, munapuder, grillitud tomatid ja peekonilõigud; sel toal olid kreemikad seinad, seintel mõned mitmevärvilisest vineerist kokku pandud pildid ja (Adami stiili matkivad) seinalambid, mille väikesed kumerad lambivarjud olid kui teokarbi üks pool; lisaks veel gaasiga köetav kamin ja vana, päevinäinud nahktugitool, kus Louise armastas end kerra tõmmata ja lugeda. Üldiselt oli söögituba oma ilmetul viisil inetugi, ent ega keegi ei pannud seda tähele – vaid Louise arvas, et see on lõpmata igav koht.

Lydia istus, hoides nuga ja kahvlit käes nii, nagu oleksid need parajasti üles tõstetava Toweri silla kaks poolt, hoidja aga lõikas talle tomatit ja peekonit pisikesteks tükkideks. „Kui sa mulle neerusid annad, sülitan kõik suust välja,“ oli Lydia pisut varem hoiatanud. Suur osa tema ja hoidja varahommikusest vestlusest koosneski mõlemapoolsetest ähvardustest, ent kuna kumbki ei viinud teist üle piiri, siis jäigi teadmata, mis oleks saanud, kui ähvardused oleks täide viidud. Lydia teadis ju väga

hästi, et hoidja ei jäta mingil juhul ära nende käiku Daniel Neali poodi, ning hoidja teadis, et Lydial ei tule mõttesegi isa juuresolekul neerusid või midagi muud suust välja sülitada. Nagu igal hommikul, nii oli isa just äsja tema peakese kohale kummardunud ja tema juukseid musitanud ning Lydia tundis temast õhkuvat armsat lõhna, milles segunesid mingi puu ja lavendlivee lõhnad. Nüüd istus isa laua otsas, tema ees oli suur taldrik, millele oli pandud kõike, ning marmelaadikausile oli ta toetanud ajalehe The Telegraph. Neerudega tuli tema ilusasti toime. Ta löikas need pooleks, nii et neist voolas välja see jube vastik veri, mille ta siis praetud leivatükikese abil taldrikult kätte sai. Lydia jõi luristades piima, et aga isa tähelepanu enesele tõmmata. Talvel sõi isa ka noid vaeseid surnud linde, kelle ta ise oli maha lasknud: nurmkanu ja faasaneid, kelle jalgade küljes olid pisikesed küünekribud. Isa ei vaadanud tema poolegi, ent hoidja võttis temalt kruusi ja asetask selle eemale. „Söö oma hommikusöök ära,“ manitses ta sellise erilise, vaikse häälega, millega rääkis vaid siis, kui söögitoas söödi.

Tuppa astus ema. Ta vaatas Lydiale otsa, armas naeratus näol, ning tuli siis ümber laua, et talle musi anda. Ema lõhn meenutas heina ja mingit lille, mis pani Lydia peaaegu aevastama – ent seda ikkagi ei juhtunud. Emal olid ilusad lokkis juuksed, ometi tegi Lydiale muret see, et neis olid valged salgud; nimelt soovis Lydia, et ema ei sureks iial, ent kas polnud mitte nii, et sageli surid just valgete juustega inimesed.

„Kus Louise on?“ küsis ema, mis oli ju pisut rumal temast, kuna kõik kuulsid, kuidas Louise ikka veel klaverit harjutab.

„Ma lähen ja kutsun ta siia,“ vastas hoidja.

„Täna teid. Võib-olla on külalistetoas kell seisma jäänud.“

Emal hommikusöögiks olid Grape Nutsi* viljahelbed, ta jõi ka kohvi ja sõi röstitud leiba ning tema jaoks oli väike topsike koort. Praegu avas ta oma kirju – neid, mis lükati välisukse olevast pilust sisse ning mis siis esiku poleeritud põrandat pidi laiali libisesid. Kord elus oli Lydiagi kirja saanud: see juhtus möödunud sünnipäeval, mil ta oli kuueaastaseks saanud. Tookord oli ta ka elevandi seljas sõitnud ning tema piima sisse

---

* Grape Nuts – viljasegu hommikusöögiks juba aastast 1897, koosneb nisust ja odrast, ei sisalda viinamarju ega pähkleid

oli veidi teed pandud, pealegi oli ta jalga saanud elu esimesed tänaval käimiseks mõeldud, paeltega kingad. Tema arust oli see olnud parim päev kogu elus, mille muutis väga eriliseks seegi, et kokku oli ta juba nii palju päevi elanud. Klaverimängu ei kostnud enam ning tuppastuski Louise, tema järel ka hoidja. Kuidas ta küll armastas Louise'i, kes oli nii kohutavalt vana ja kandis talvel sukki.

„Ema, sa lähed täna kellegagi lantšile, ma näen seda sinu riietest,“ sõnas Lou.

„Jah, kullake, aga ma jõuan tagasi enne seda, kui me isaga õhtul välja läheme.“

„Kuhu te lähete?“

„Me läheme teatrisse.“

„Mida te vaatama lähete?“

„Näidendi pealkiri on „Õunakäru“. Selle on kirjutanud George Bernard Shaw.“

„Õnnelikud inimesed!“

Edward tõstis pilgu ajalehelt. „Kellega me teatrisse läheme?“

„Waringsitega. Enne sööme nendega õhtust, see on siis kell seitse. Pidulik riietuses.“

„Ütle Phyllisele, et ta mu riided välja paneks.“

„Ja mina ei käi *kunagi* teatris.“

„Louise! See pole ju tõsi. Jõulude ajal käid sa alati teatris. Ja sünnipäeva puhul käisid ka teatris.“

„Millegi puhul käimine ei loe. Ma ei käi kunagi lihtsalt niisama teatris. Ometi peaks see nii olema, kui mõelda mu võimalikule tulevikule teatris.“

Villy ei teinud tema jutust väljagi. Ta uuris ajalehe The Times esimest lehekülge. „Heldeke! Mollie Strangwaysi ema on surnud.“

„Kui vana ta oli?“ küsis Lydia.

Villy tõstis pilgu lehelt ja vastas: „Ma ei tea, kullake. Küllap juba õige vana.“

„Kas ta juuksed olid üleni valgeks läinud?“

Louise aga küsis: „Kuidas nad küll teavad, milliste surnud inimeste nimed ajalehte The Times panna? Veand kihla, et maailmas sureb palju rohkem inimesi, kui mahub nimesid ühele leheküljele. Kuidas nad valivad, keda lehte panna?“

„Ega nad ei valigi. Inimesed, kes tahavad, et seda tehakse, maksavad selle eest,” vastas isa.

„Aga kui sa oleksid kuningas, kas siis peaksid ka maksma?”

„Ei, kuningaga on kõik teisiti.”

Lydia, kes oli söömise pooleli jätnud, küsis: „Kui vanaks inimesed üldse elavad?” Ta tegi seda õige tasase häälega ja tundus, et ega keegi ei kuulnudki teda.

Villy oli nüüd püsti tõusnud, et endale kohvi juurde valada, ning märganud, et ka Edwardi tass oli juba tühjaks saanud, valas ta temalegi kohvi, lausudes: „Phyllisel on täna vaba päev, ma sean ise su riided valmis. Püüa õigeks ajaks koju jõuda.”

„Kui vanaks *emad* elavad?”

Nähes, milliseks tütre nägu on muutunud, vastas Villy kärmelt: „*Lõpmata* vanaks. Mõtle kasvõi minu ema peale – või issi ema peale. Nad mõlemad on juba ääretult vanad ja nendega on kõik korras.”

„Aga alati võib juhtuda nii, et sind mõrvatakse – ning sel juhul pole vanusel erilist tähtsust. Mõelgem Tybalti peale. Ja nende kahe printsi peale, kes Towerisse kinni pandi.”

„Mõrvatakse? Louise, mida tähendab mõrvatakse?”

„Võid ka merre uppuda. Näiteks laevahuku tõttu,” lisas tüdruk unis-tavalt. Tegelikult ta *unistaski* laevahukust.

„Lõpeta see jutt, Louise. Kas sa tõesti ei näe, et ajad ta endast välja?”

Ent oligi juba liiga hilja. Lydia ahmis õhku ja nuuksus nutta. Villy tõstis tüdrukukese toolilt ja võttis ta kaissu. Louise aga hakkas näost õhetama ja muutus häbi pärast pahuraks.

„Rahune, linnupoeg! Küll sa näed, et ma elan väga kaua ja kole vanaks, ning sina oled siis juba täiskasvanud inimene, kellel endal on vahvad suured lapsed, sellised nagu sina praegu, sellised, kes kannavad paeltega kingi ...”

„Ja ratsakuube?” Lydia nuuksus ikka veel edasi, samas tahtis ta nii väga ratsakuube – tviidist tõelist ratsakuube, millel on taskud ning mida saaks kanda siis, kui ta oma hobustega ratsutamas käib –, ja nõnda tunduski talle, et praegu on õige aeg küsida.

„Eks me vaatame,” ütles ema ja pani Lydia tagasi toolile istuma, hoidja aga lisas: „Joo nüüd oma piim ära.” Ja kuna janu oli juba suur, siis seda ta tegigi.

Edward, kes oli kulmu kortsutades Louise'ile pilgu heitnud, küsis nüüd: „Aga mina? Kas sa ei tahagi, et ka mina elaksin igavesti?”

„No mitte nii. Aga ma *tahan* tegelikult.”

Louise sõnas seepeale: „Mina küll tahan. Kui sa oled juba üle kaheksakümne, hambutu suuga ja süljest määrdunud, siis sõidutan mina sind ringi invaliidikäru.”

Isa pahvatas naerma, mida Louise oligi ju lootnud – seega oli talle andeks antud.

„No seda aega ootan ma kannatamatult.” Isa tõusis püsti ja läks, ajaleht kaenla all, toast välja.

Lydia lausus: „Nüüd läks ta kempsu. Suurt asja tegema.”

„Lõpetage see jutt,” ütles hoidja karmilt. „Söögilauas me sellistest asjadest ei räägi.”

Lydia jäi Louise'ile otsa vahtima, silmis tühi pilk, suu aga matkimas häälitsevat kalkunit, ainult et ilma hääleta. Mille peale Louise, nagu arvata võiski, lõkerdama kukkus.

„Lapsed, lapsed,” manitses Villy raugelt. Lydia oli vahel lausa võrratu, aga eks hoidja *amour propre* oli muidugi omal kohal.

„Mine nüüd üles, kullake. Õige varsti läheme koos sinuga välja.”

„Proua, mis kell me peame valmis olema?”

„Arvan, et nii kümne paiku.”

„Vaatame mu hobuseid!” hüüdis Lydia ja libistas end toolilt, et tõtata kõrge klaasukseni, mille avas talle Louise.

„Sina tuled ju minuga,” ütles ta, võttes Louise'il käest kinni.

Lydia hobused olid tagaaeda meisterdatud tara külge kinni köidetud. Tegelikult olid need erinevat värvi pikad kepid: plaatanipuu oksast tehtud kepp oli lapiline hobune, hõbedane kepp oli hall hobune ja see Sussexist kaasa toodud pöökpookepp oli pruun hobune. Neil kõigil olid nõõrijuppidest pununud peened päitsed, lillepottidesse nende kõrval oli pandud niidetud muru ning värvilise kriidiga olid papitükikestele kirjutatud nende nimed. Lydia köitis lahti hõbedase hobuse ja hakkas aias ringi traavima. Iga natukese aja tagant tegi ta väikese kohmaka hüppe, ise oma hobu manitsedes: „Ära ole nüüd nii peru.”

„Vaata, kuidas ma ratsutan!” hüüdis ta. „Lou! Vaata mind ometi!”

Louise aga ei tahtnud hoidjat pahandada, pealegi oli preili Millimenti saabumiseni jäänud veel peaaegu tund aega, seda tahtis ta kasutada, et lõpuni lugeda Jane Austeni romaan „Veenmine”, nõnda siis vastas ta Lydiale: „Ma juba tegin seda. Ma vaatasin sind.” Ning läks minema nagu kõik need hoolimatud täiskasvanud.

Suudelnud esikus Villyt ja võtnud Phyllise käest (kes ülejäänud aasta-aegadel talle alati mantli selga aitas) oma homburg-kaabu, haaras mees kaasa veel ajakirja Puiduäri värske numbri ning astus uksest välja. Maja ees ootas teda must kiiskav Buick. Nagu ikka, istus Bracken autojuhi kohal liikumatult kui vahakuju, kuid seda vaid hetkeni, mil Edward vaatevälja ilmus – siis hüppas juht autost välja otsekui nõelast torgatu, et sisse võtta koht tagaukse juures, mille ta Edwardile avas.

„Tere hommikust, Bracken!”

„Tere hommikust, härra!”

„Kaikontorisse.”

„Hästi, härra!”

See oli nende igahommikune lühike vestlus (mis muutus vaid juhul, kui Edward soovis kuhugi mujale sõita), ning vestlusele järgnes vaikus. Edward seadis end mugavalt istuma ja hakkas kiirustamata ajakirja lap-pama – selmet mõnda artiklit lugeda, mõtles ta aga hoopis algavast päevast. Kõigepealt tuleb olla paar tunnikest kontoris ja saabunud post läbi vaadata, siis tuleb kontrollida, millises olukorras on need vineerinäidised, mis on tehtud vanalt Waterloo Bridge’i kaitl ostetud jalakapalkidest. Palgivirnad on nüüd juba aasta otsa kuivanud, läinud nädalal oli hakatud neid töötlemata ning üks peagi saab selgeks, kas vanamehe sisetunne selle puidu suhtes oli olnud õige või osutub see hoopis üheks suureks tööõnnetuseks. Igal juhul oli see põnev aeg. Seejärel on tal päevakavas lantš oma klubis koos paari selliga Great Western Railway kompaniist, ning ta oli üsna kindel, et sellele järgneb arvestatav mahagonipuidu tellimus. Pärast lõunat on direktorite nõupidamine koos vanamehe ja vennaga – ametikirjad tuleb allkirjastada –, ning seejärel võib veel aega jääda teejoomiseks Denise Ramseyga, kelle suureks eeliseks on see, et

tema mees on sageli tööreisidel välismaal ja tal pole lapsi. Kuid nagu eelistega ikka juhtub, olid siingi oma varjuküljed; nimelt oli sel naisel natuke liiga palju vaba aega ja ta oli natuke liiga armunud temasse, kuigi ta ise rõhutas, et nende vahel pole mitte midagi tõsist – just seda see naine ütleski. Ent temaga kohtumiseks ei pruugi täna aega jääda, kuna õigel ajal peab ju koju tagasi jõudma, et enne teatrisse minekut riided vahetada.

Kui kellelgi oleks kunagi pähe tulnud Edwardilt küsida, kas ta armastab oma naist, oleks Edward vastanud, et loomulikult armastab ta teda. Mees oleks aga jätnud lisamata, et vaatamata kaheksateist aastat kestnud suhteliselt õnnelikule ja mõnusale elule ning kolmele suurepärasele lapsele oli Villyle kõik see, mis toimus voodis, endiselt vastumeelne. Ilmselt oli selline asi abielunaiste hulgas üsna tavaline – igatahes oli too vaene vennike Martyn Slocombe-Jones pärast üht piljardimängu ja suurepärase portveini ohtrat pruukimist klubis talle usalduslikult pihtinud, et *tema* naine vihkas seda nii, et lasi sel sündida vaid juhul, kui soovis last saada. Martyni sõnutsi oli naine neetult ilus ja igati imetlusväärne abikaasa. Igas muus mõttes. Neil oli viis last ja Martyn arvas, et kuueandat ei taha naine enam kanda. Mis pani mehe täbarasse olukorda. Kui Edward siis vihjas, et lohutust saab ka mujalt otsida, jäi Martyn talle oma pruunide kurbade silmadega ainiti otsa vaatama ja ütles: „Aga ma ju armastan teda, vennas, olen alati armastanud. Pole ilmaski kedagi teist vaadanud. Sa ju tead, kuidas sellega on.” Ning Edward, kellele see tegelikult tundmatu oli, vastas ometi, et muidugi teab ta seda. Meeste omavaheline vestlus hoiatas teda Marcia Slocombe-Jonesi eest. Mis seal ikka, muidu ehk olekski ta temaga õnne proovinud, ent maailmas on ju nii palju toredaid tüdrukuid, kelle juurest lohutust otsida. Tal oli ikka vedanud! Tulla Prantsusmaalt tagasi mitte ainult elusana vaid üsna ühes tükis! Talvel andsid kopsud end küll tunda, kuna elu kaevikutes oli tähendanud sedagi, et sisse tuli hingata õhku, millesse gaas oli jäänud nädalateks, muidu aga ... Nagu ta tagasi jõudis, nii oli ta kohe perekonnale kuuluvast firmas tööl asunud, kohanud ühel peol Villyt ja abiellunud temaga niipea, kui naise leping balletikompaniaga lõppes ning naine soostus vanamehe nõudmisega, et ei mingit oma karjääri edaspidi. „Abielust tüdrukuga, kelle pea on pulki täis, ei tule

mitte midagi head. Kui abielu pole naise jaoks ainus karjäär, siis ei ole see hea abielu.”

Mõistagi oli selline suhtumine läbinisti viktoriaanlik, ent samas ei saanud ju eitada, et vanemate elukorralduses oli ka palju arukat. Iga kord, kui Edward ema nägi – mida juhtus küll harva, ent mis täitis teda suure armastusega –, märkas ta emas suurepärasest peegeldust isa töökspidamistele: tegemist oli naisega, kes rahulikult täitis kõiki perekondlikke kohustusi, säilitades samal ajal noorusliku vaimustuse nii aiapidamise suhtes (mida ta lausa jumaldas) kui ka muusika vastu. Isegi üle seitsmekümnesena oli ta täiesti võimeline andma kontserte koos professionaalsete muusikutega. Suutmata näha inimloomuse varjatuid ja keerukamaid nüansse, mis iga inimese juures nii erinevalt avalduvad, ei suutnud Edward mõista, miks Villy ei võiks olla sama õnnelik ja rahulolev kui Duchy. (Ema oli tuntud selle poolest, et pidas lugu viktoriaanlikust kasinusest – ei midagi liigset toidu osas, ei mingit ülepakkumist või uhkeldamist riiete ja välimusega, majapidamisest rääkimata –, ning üks kõige sellega oligi ta juba ammu teeninud enesele hüüdnime Duchess*, mida lapsed olid lühendanud, kasutades nime Duch, ning lapselapsed omakorda veidi pikendanud, kasutades nime Duchy.) Mõistagi polnud Edward kunagi keelanud Villyl tegelda asjadega, mis naist huvitasid, olgu selleks siis heategevus, ratsutamine või suusatamine, ka polnud ta kunagi summutanud naise kirglikku, ent hootist tahtmist õppida mängima erinevaid pille või siis tema huvi käsitöö vastu (ketramine, kangakudumine ja kõik muu taoline); ning kui ta nüüd mõtles oma vennanaiste peale, siis Sybil oli veidi peenutsevalt intellektuaalne ja Zoë liiga nõudlik – järelikult oli kokkuvõttes temal ikkagi vedanud ...

Louise'i onutütar Polly Cazalet oli kohale tulnud juba pool tundi enne õppetöö algust, kuna temal ja Louise'il oli parajasti käsil ka näokreemi valmistamine, mille koostisosadeks olid munavalge, hakitud petersell, nõiapuu ja pisut karmiinpunast, et muuta kreem roosakaks. Imekreem

* *duchess* (ingl) – hertsoginna

oli selle segu nimeks, ning Polly oli teinud ka imeilusad sildid, mis tuli kleepida mõlema tüdruku emalt saadud mitmesugustele purkidele. Kreem oli praegu aiamaajakeses suures magustoidukaussis. Ning plaanis oli hakata müüma seda tädidete, nõbudele ja Phyllisele – viimasele muidugi madalama hinnaga, sest nad ju teadsid, et tal pole kuigi palju raha. Nagunii tuli purkidele panna erinev hind, kuna enamik neist olid erineva suuruse ja kujuga. Louise oli need puhtaks pesnud ja nüüd olid needki aiamaajakeses. Kogu tegevus tuli hoida aiamaajakeses, kuna Louise oli ju sahvrist näpanud kuus muna, ning sel ajal, mil Emily oli parajasti sisseoste tegemas, oli ta kasutanud juhust, et munavispel aiamaajakesse tuua. Munakollast olid nad proovinud süüa Louise'i kilpkonnale, kellele see aga eriti ei meeldinud, isegi siis mitte, kui nad segasid sellesse Polly aiast toodud võililli (mis oli kilpkonna lemmiktoit).

„Mulle tundub kuidagi imelik.”

Mõlemad uurisid taas lähemalt oma kreemi, soovides, et see parem välja näeks.

„Minu meelest polnud karmini sissepanemine eriti hea mõte – see oli ju pisut roheline.”

„Tobuke, karmin muutab kõik roosaks.”

Polly punastas. „Ma tean,” valetas ta. „Häda on selles, et nüüd on kreem läinud väga vedelaks.”

„Ega see nahale veel sellepärast halvem ole. Aja jooksul läheb kreem nagunii paksemaks.” Polly pistis lusika, mille ta purkide täitmiseks ühes oli võtnud, segu sisse. „See roheline pole üldse petersell; ja nüüd tekib veel ka mingi koorik peale.”

„See tekib ikka.”

„Kas tõesti?”

„No muidugi. Mõttele vaid Devonshire'i koore peale.”

„Mis sa arvad, kas peaksime seda enne müümist oma näo peal proovima?”

„Lõpeta pabistamine. Kleebi aga sildid purkidele ja mina täidan need. Sildid on jube ilusad,” lisas ta, ning Polly punastas jälle. Siltidel ilutses kiri „Imekreem” ning selle all oli selgitus „Ära hoiu kokku igaõhtusel kasutamisel. Üllatusega märkad muutust oma välimuses”. Selgus, et mõned purgikesed olid liiga väikesed – silt jäi neile suureks.

Preili Milliment saabus kohale enne, kui nad oma tööga lõpule jõudsid. Tüdrukud tegid, nagu nad ei kuulekski kella helistamist, ent Phyllis tuli majast välja, et neid algvasse tundi kutsuda.

„*Temale* me seda kreemi küll müüma ei hakka,“ pomises Louise.

„Aga sa ju ütlesid ...“

„Ega ma temast, ma mõtlen hoopis preili M-i.“

„Jumal küll, muidugi mitte. Milleks sütt Newcastle’isse viia.“

„Sütt Newcastle’isse viia tähendaks ju hoopis seda, et preili M on kaunis kui päiksepaistelise päev.“ Mispeale mõlemad ohjeldamatult naerma puhkesid.

Preili Millimentil, kes oli tegelikult üks lahke ja erakordselt intelligentne naisterahvas, oli nägu nagu tohutu suurel kärnkonnal, ning Louise oli sellest kord ka juttu teinud. Seepeale oli ema teda pahatahtlikkuse pärast noominud ja Louise, kes oli vastanud, et talle kärnkonnad meeldivad, teadis ise väga hästi, kui ebaaus tema vastus oli, kuna nägu, mis suurepäraselt sobib kärnkonnale, ei ole just suurem asi inimese puhul. Pärast seda vahejuhtumit tuli preili Millimenti – igati hämmastav – välimus jutuks vaid siis, kui nad olid Pollyga kahekesi, lisaks olid nad talle välja mõelnud kohutavalt traagilise eluloo, õigemini mitu elulugu, kuna neil puudus üksmeel kõigi nende õnnetuste osas, mis preili Millimenti elus võisid olla juhtunud. Polnud kahtlust, et ta oli väga vana, nimelt oli ta olnud ka Villy guvernant ning Villy oli kunagi öelnud, et ta tundus juba toona vana, see tähendab siis ikka õige ammu. Sõna keemik asemel ütles ta heemik ja muidugi ka heemia ning ükskord pajatas ta Louise’ile, kuidas ta oli noorena Cromwell Roadi ümbruses metsroose korjanud. Ta lõhnas nii, nagu kaua kantud riided hakkavad soojas lõhnama, mida oli eriti hästi tunda tema suudlemisel, millega Louise oli otsustanud end teatud mõttes karistada – sellest saati, kui sõna kärnkonn oli üle ta huulte libisenud. Preili Milliment elas Stoke Newingtonis ja käis viiel hommikul nädalas neid õpetamas; õppetöö kestis kolm tundi päevas, reedeti jäi ta ka lantsile. Täna oli tal seljas pudeliroheline tugeva koega mugav kostüüm ja peas, pesemata hallidest juustest kõvasti kokkukeeratud krunni kohal, istus pudeliroheline õlgkübar, mida kaunistas krobeline pael. Nagu tavaliselt, alustasid nad ka sel hommikul Shakespeare’i pooleteisttunnise ettelugemisega.